כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת עקב ■ ט"ו מנחם-אב ה'תשס"ט ■ 05.08.2009 ■ גליון מס' 30

תפוצה לכל קהילות ישראל

פרקים בעולמה של רבנות הקהילה בישראל

מאמר עשרים ואחת בסידרה

"בעל הלבושים" ומתנגדיו / הרב אהרון כ"ץ*

מן ההקדמות המרשימות שכתבו המחברים לספריהם בעת החדשה מרשימה ביותר היא ההקדמה שכתב ר' מרדכי יפה לספר הלבושים שלו. בתוך דבריו כתב "הנה ראיתי עם ה' נפוצים על ההרים הרמים כצאן בלי רועים, בלויי סחבות ושמלות קרועים, וילכו בפלגות חקקי לב על הרי בתר כתועים, והיה כי יודעו להם כי הם ערומים פרומים ופרועים, ויתבוששו ויאמרו איש אל אחיו מזה הנה אנחנו נוסעים ונלכה לבנות לנו עיר ומגדל בבקעים ויהיו שפה אחת". בחלק הזה של הדברים ביקש וודאי להביע את הצורך בהפצת הספר שכתב. בהמשך בא המחבר לפסול את שיטת הפלפול שהלכה והתרחבה בדורו "ויאמרו לכו ונתנכלה לנו דתות חדשים מקרוב, רובם דברי התולים ותעתועים, למדו לשונם דברי שקר ...אוי לאזנים שכך שומעות, מהפכים דברי אלו' הטובים והנאים לדברי הבל נפסדים, נשחתים ורעים, אשר כל שומעיהם נרתעים אין בהם גם אחד פונה אל האמת, קרעו את התורה שהיא שמלתנו לי"ב קרעים", בהמשך מעיד הרב על עצמו "גם אנכי הייתי כאחד מהם בתוך המהפכה, אבל הסתער לבי בתוכי כבמהפכה, כי ראיתי עיר שושן נבוכה ויראתי ח"ו פן תפוג תורת אמת ותבוא לידי שכחה, ועוררתני רוחי בקרבי ותאמר מה לך נרדם כאיש נדהם ולמה תהיה אחרון מלהשיב עטרת האמת ולבלתי לכת אחרי הבחורים אם דלים או עשירים ואין מגמתם ותכליתם רק להונות את הבריות".

> **"מן הדברים שכתב הרב יפה למדים אנו שגם הוא חבש בתי מדרש ששיטת הפלפול הייתה חלק מסדרי הלימוד שלה, ורק לאחר מכן חש הרב שאינו יכול לתת ידו לשיטה זו שהלכה והתרחבה בתוך קהל הלומדים בני זמנו..."**

מן הדברים שכתב הרב יפה למדים אנו שגם הוא חבש בתי מדרש ששיטת הפלפול הייתה חלק מסדרי הלימוד שלה, ורק לאחר מכן חש הרב שאינו יכול לתת ידו לשיטה זו שהלכה והתרחבה בתוך קהל הלומדים בני זמנו. מתי ואצל מי פגש הרב בשיטת הפלפול?. הרב יפה נולד בשנת ר"צ (1530) בעיר פראג. למד תורה אצל שני גדולי הדור בפולניה, אצל ר' משה איסרליש (הרמ"א) ור' שלמה לוריא (הרש"ל). בשנת שי"ג נתמנה כראש ישיבה בפראג, ובעת שגורשו יהודי בוהמיה ממקומם בשנת שכ"א (1561) עמד בראש הגולים שנתיישבו בוונציה מאוחר יותר עבר לליטא ונתקבל כרבה של העיר גרודנו. מתשובת המהר"מ מלובלין (שאלה פח) אודות האווזים שהושלכו ראשיהם בלא בדיקה, תשובה שנשלחה אל ראשי ישיבת וורמייזא, שבה יצא המהר"מ כנגד בר הפלוגתא שלו ר' יוסף אשכנזי אנו, למדים שהמהר"ם שלח תשובתו קודם לכן אל הרב מרדכי יפה שהיה אז אב"ד בעיר פוזנא. תשובה זו מצויה גם בפנקס ועד ארבע ארצות (מהדורת ר' ישראל היילפרין) אות תתנ"ט. החוקרים דנו בשאלה באיזו שנה נכתבה תשובה זו. ישראל היילפרין קובע שנכתבה וודאי לפני שנת שע"ג שהרי ר' מרדכי יפה נפטר בג' אדר שע"ב (1612). על כל פנים למדים אנו שמשרתו האחרונה של בעל הלבושים הייתה בעיר פוזנן שבה כיהן כאב בית דין. בעל הצמח דוד (ר' דוד גאנז) מתאר את ר' מרדכי יפה בתור "הרב הגדול המופלג בחכמה ובזקנה הנושא דגל מחנה ישראל, הוא אשר

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

חוק וסדר
בונפרטה ואני
בטרם נכנסתי לתמונה נהג הלקוח להסתבך בצרות כל אימת שזומן לדיון. בשל המרחק הרב מרעננה ובשל מבנה האישיות המורכב בו ניחן, נהג לאחר בקביעות...
המשך בעמ' 4

"ואהבתם את הגר"
בתשובתו לר' עובדיה גר צדק כותב הרמב"ם: אדם שהניח אביו ואמו ומקום מולדתו ומלכות עמו וידם הנטויה, והבין בעין לבו ובא ונדבק באומה זו...
המשך בעמ' 7

סיפור לשבת
והאלילים כרות ייכרתון
קונסטנטין, תחילת המאה ה-15. בין אנשי הקהילה היהודית היה עני מרוד, שלפרנסתו הסתובב מבית לבית ורכש סחבות, כלים ישנים ושבורים וחפצים אחרים...
המשך בעמ' 3

שביבים
- כוחה של ברכה
- הרה"ג שמואל טל שליט"א חוזר לישיבה
- "מבחן געלע"
- קוראים לזה דאודורנט
- שורש ויסוד ה"קוויטל" שמגישים לצדיקים

המשך בעמ' 5

חבר החיבור הגדול ספר לבוש מלכות, אשר בו כלולים כל דיני התלמוד והפוסקים, גם עשה באור על התורה גם חבר ספר דרשות, גם עשה פירוש על ספר מורה נבוכים ועל הלכות קדוש החודש להרמב"ם, גם עשה פירוש על הרקאנ"ט. וכבר נעשה ראש ישיבה ואב בית דין כמו עשרים שנה בקהילת קדש הוראדנא ובקהילת קדש לובלין ובקהילת קדש קרעמניץ והעמיד תלמידים הרבה". עוד הוסיף שם בעל הצמח דוד כי "הוא ראש ועיקר מגדולי ראשי ישיבות ודייני דשלש ארצות. הוא בא הנה בחודש אייר שנ"ב ועודנו חונה עמנו היום קהילת קדש פראג". אנו מבקשים כאן להעיר שספר צמח דוד יצא לאור בעיר פראג, עירו של דוד גאנז, וההדפסה נערכה בין ראש חודש סיון שנ"ב (1592) וחודש מרחשון שנ"ג. מה שמתואר כאן על חיי ר' מרדכי יפה הוא ממש עד זמן הדפסת הספר.

אותו ר' דוד גאנז מזכיר בספרו (עמוד 138) את ר' יעקב פאלק וכותב עליו: "הוא הרב הגדול אשר שמעו יצא מסוף העולם ועד סופו. כבר היה ראש ישיבה ואב בית דין עם ר' אייזיק מרגלית, פה קהילת קדש פראג, ונתבקש בישיבה של מעלה גם הוא סביב לשנת ר"ץ (1530). ואומרים שהא ר' יעקב פאלק היה הראשון אשר המציא ברוב שינון חידודו וחריפותו את המצאת פלפול החילוקים, שנוהגים בו ראשי ישיבות במדינות אלו לחדד בהם את התלמידים מזמנו עד היום הזה, אף שאין דרכם מקובלים אצל כל החכמים וישרי הלב, ורבים מראשי הגולה גדולי עולם, זקני ומופתי דורותינו אין דעתם נוחה הימנו". מי היו ברשימת החכמים שדרכם לא הייתה נוחה מדרכו של ר' יעקב פאלק ועל סדר הלימוד שהכנים בבתי המדרש. אין ספק שהכוונה הייתה וודאי למהר"ל מפראג ולאחיו שכתבו דברים ברורים בעניין זה. דומה שיש לקבל את הסברא שגם ר' מרדכי יפה שהיה מקושר ומודע לר' דוד גאנז והיה בן עירו כלול באותה רשימה. יתירה מזו, בהמשך מזכיר בעל הצמח דוד גם את ר' שכנא המתואר אצלו כראש גולת אריאל מופלג על כל אנשי דורו והוא מגדולי תלמידיו של ר' יעקב פאלק. ר' שכנא היה בהמשך ראש ישיבה ואב בית דין בלובלין ונפטר בשנת שי"ז (1557). באותו זמן שימשו תלמידיהם של אותם החכמים כראשי הקהילות. ר' קלמן ווירמש היה ראש ישיבה בלבוב ר' משה שטראך שהיה ראש ישיבה בקראקא (ועוד). מכיון שגם המהר"ל וגם ר' אפרים לונטשיץ, שניתן לראותם כראשי הלוחמים בפלפול היו מבני העיר פראג בסופה של אותה מאה, הרי שעדותו של הצמח דוד מאשרת ויכוח משמעותי בנושא דרך לימוד התורה. לאותו ויכוח מצטרף גם ר' מרדכי יפה בהקדמתו לספרי הלבוש שלו. ואכן בספרו "לבוש עטרת זהב", כשהוא מדבר על הלכות כבוד רבו הוא כותב "לאפוקי (להוציא) רוב הלימוד שבזמן הזה, שאין כוונת הרב ללמד את התלמיד את האמת, וגם התלמידים אינם מבקשים לשמה לקבל האמת. רק עיקר כוונתם של הרב והתלמידים על הפלפול, שקורין חילוקים, אין הרב נקרא רבו ולא התלמיד נקרא תלמידו, כי זה אינו מביאו לחיי העולם הבא ומי יתן שלא ירחיקו ממנו, וכמו שכבר גיליתי קלונם בהקדמתי לספר הזה".

דומה שספר "הלבוש מרדכי" לא זכה בהופעתו לאהדה גדולה בין החכמים. דברי בקורת כתבו המחברים בני דורו. למשל מצינו הערה בספר "משאת בנימין" לר' בנימין סלניק. בתשובתו (סימן ל"ב) עסק המחבר במי שתפס מנכסי בעל חובו גם עבור עצמו וגם עבור בעל חוב אחר. המחבר הביא מדברי הבית יוסף שמי שתופס עבור עצמו יכול להוסיף ולתפוס גם עבור בעל חוב אחר וכתב עליו המחבר: "ותמיהני מהרב ב"י ז"ל שאם היה כוונת הטור כדבריו היה לו לכתוב הדין בפירוש כי דין מחודש הוא שלא נזכר לא בתלמוד ולא בפוסקים... וסוף דבר ראובן זה שתפס המנה חמישים לצורך חובו וחמישים לצורך חוב חבירו לא קני רק החמישים שתפס לצורך עצמו ולא החמישים לצורך חבירו". לאחר מכן העיר המשאת בנימין שאולי גם הבית יוסף לא הביא הלכה זו רק דרך משא ומתן בעלמא. אז העיר המשאת בנימין ש"הרב מהר"ר מרדכי יפה נר"ו העתיק דין זה בספרו מתוך ספר בית יוסף" והוסיף "אבל אין ראיה ממנו כי כן דרכו של חכם זה תמיד בספרו שהוא מעתיק כל מה שנמצא בדברי האחרונים יהיה מה שיהיה ואינו נותן לב אם דבר ראוי הוא להעלות על הספר לפי ההלכה אם לאו. וכההוא צייד דאשכח רברבי ושקיל זוטרא ושקיל (כאותו הצייד שאינו בודק מה עלה בחכתו, אם גדולים או קטנים). וכבר היו לי דברים עם הרב הנ"ל בדין זה פה אל פה ולא מצאתי בפיו מענה נכונה רק כמתנצל".

דברים קשים יותר מצינו בהערה לבעל ספר התשובות "פני יהשע" שבשעה שנשאל על דברים הכתובים בספרו של בעל הלבושים ענה: "אין דרכי ללמוד בספרו כלל, כי אני מתלמידי הגאון מורנו ורבנו בעל הסמ"ע ז"ל שהשרישני שלא לפסוק אחריו מטעמים שכתב בהקדמת הסמ"ע ואל אלו' הוא יודע כי יש לי עליו השגות למאות אלא שאין רצוני להשיג עליו".

ואולי ההשגה המשמעותית ביותר מצויה בהקדמה שכתב ר' יהשע וולק כהן, תלמידם הגדול של הרמ"א והרש"ל בהקדמת ספר הסמ"ע שלו שכתב: "אף שבא הגאון ר' מרדכי יפה ז"ל ולבש להן לבושים (לשולחן ערוך והגהות הרמ"א) ושינה לשונם דרך מיצוע בין אריכות דברי הבית יוסף ובין קיצור דברי השולחן ערוך וכתב דבריהם מילתא בטעמו ...ואני אומר אף שהיה חכם גדול עדיף מנביא ולבו כלב אריה ולביא, מכל מקום בהיותו עמום התלאות מטרדות כל הציבור והישיבה שהיו מוטלים על כתפו לא היה לו פנאי לחקור ולמצוא מוצא הדינים מהתלמוד והפוסקים. כן שמעתי מפיו שלא היה לפניו רק ספר הבית יוסף ...גם כתב עליהם טעמים אשר לא כיונו עליהם בעלי אותם המחברים ...ואלו ראה לפניו דברי המחברים היו נוח לפניו (לא היה מקום כלל לקושייתו)". למעשה קובע הסמ"ע, שספר זה לא נכתב מתוך אחריות גמורה למקורות ואין לראות בו בר סמכא. אין פלא על העדות שמצינו אצל תלמידי הסמ"ע שלא לעסוק בספר הלבושים.

כמה וכמה חידושי הלכה כתב בעל הלבושים בספריו ורובם לא התקבלו אצל הקהילה האשכנזית. בחלק מהם זכה לביקורת חריפה ונדרש לחזור בו. דוגמא בולטת נוגעת לגט המפורסם בעיר וינה (שכבר דיברנו בו במאמרנו על המהר"מ מלובלין). בעל לבושים חידש בסברות מחודשות ביותר שאישה שגירשה בעלה השכיב מרע, על דעת שאם יקום מחוליו תשוב ותינשא לו, אישה זו לא תוכל להיות מותרת לשוק גם אם ישוב בעלה וייתן לה גט שני אחר שיקום מחוליו, וכך הם דבריו בתשובת המהר"מ מלובלין סוף תשובה קכ"ג "על כן לדברי הראשונים אני חוזר ואומר כללא דמילתא שאישה זו ...אין לה תקנה לשום איש בעולם כי אם לחזור ולהינשא לבעלה הראשון ...וכל המתיר אותה לאיש אחר אפילו בגט שני הוא מתיר אשת איש לעלמא ומכשיל את הרבים להרבות ממזרים בישראל". חבריו של הרב ובראשם המהר"מ מלובלין שכנעו את הרב שכבר היה ישיש לחזור בו מפסקו שעומד נגד כללי ההלכה הברורים. בספרו יצא גם נגד השימוש המרחיב בהיתר עיסקא הרווח שלא עמד לדעתו בעקרונות עליו יסדו הראשונים את ההיתר. לדעתו היה בזה כדי לעקור את איסור ריבית של תורה. מציאות החיים וההכרח לקיים שוק של הלוואות שיש בו מחיר לכסף היה חזק יותר מהדברים הנמרצים שכתב בעל הלבושים בעניין זה. למרות הדברים הללו תפס ספר הלבושים מקום של כבוד בארון ספרי ההלכה היהודי.

שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול.

*הרב אהרן כ"ץ. ראש כולל הלכה במכון גבוה לתורה אונ' בר אילן.
רב קהילת "דובב עוז" רמת גן.

סיפור לשבת

והאלילים כרות ייכרתון

{לפני מספר שנים נרקמה ידידות ביני לבין הרב הצדיק רבי יאשיה פינטו שליט"א מאשדוד, והייתי מתארח בביתו לעתים קרובות. כך הכרתי גם את אביו שליט"א, רבה של קריית מלאכי, שטרח לבוא עם ספר התורה העתיק מחולל הנסים של המשפחה, לביתו של זבולון המר ז"ל כאשר כלו כבר כל הקיצין, ולא אשכח את מסירותו ודאגתו הרבה להמר באותם ימים. באחד מביקוריי אצל רבי יאשיה קיבלתי ממנו במתנה את ספר המשפחה "שושלת פינטו", ולהלן אחד הסיפורים המתפרסמים בספר על רבי יאשיה הראשון הלא הוא הרי"ף זי"ע. הסיפור מוקדש לרבה של מגדל העמק, הרב יצחק דוד גרוסמן העומד בראש מוסדות "מגדל אור" הנהנים מכספי עבודה-זרה רח"ל - שאול שיף.}

קונסטנטין, תחילת המאה ה-15. בין אנשי הקהילה היהודית היה עני מרוד, שלפרנסתו הסתובב מבית לבית ורכש סחבות, כלים ישנים ושבורים וחפצים אחרים, שבעליהם ביקשו להיפטר מהם. את המוצרים הללו מכר בפרוטות, כשהרווח שלו הוא זעום. איש פשוט היה היהודי, תמים עם אלוקיו, שלא זכה בצעירותו ללמוד בצורה מסודרת לימודים בסיסיים.

באחד הימים הגיע האיש לבית של לא יהודי, ורכש כמות גדולה של בגדים ישנים וכלים שבורים. כשהגיע לביתו התחיל במיון המוצרים: כלי נחושת לערימה אחת, ברזל לשנייה ובגדים לשלישית. בעודו ממיין מצא באחד הכלים הללו פסל קטן ששימש לעבודה זרה, עשוי נחושת, ממורט ומלוכלך. לקח הסוחר העני את הפסל, והשליכו לערימת הנחושת, כדי למכור את הערימה לסוחר נחושת. אחר כך המשיך במלאכת המיון, ובעודו עסוק במלאכתו שמע קול עמום הקורא: "יהודי, יהודי, למה תזניחני". הקול המוזר, שלא מהעולם הזה, עורר באיש צמרמורת ופחד גדול.

הוא הבחין כי הקול יוצא מתוך ערימת גרוטאות הנחושת, והחל לנבור בערימה כדי לבדוק את מקור הקול. מיד מצא את הפסל הקטן ששימש לעבודה זרה, שהמשיך לדבר אליו ולהתחנן כי ירים אותו מתוך גל הגרוטאות ויניח אותו למעלה, במקום מכובד ומיוחד. "אם תניח אותי על הארגז הזה תרוויח היום כפליים מהרגיל", הבטיח לו הפסל.

העני התמים והפשוט השתכנע מהדברים ששמע, והניח את הפסל על הארגז. משסיים למיין את החפצים שאסף יצא למכור אותם, וראה זה פלא: כדברי הפסל כך היה, ובאותו יום כפולה היתה משכורתו.

למחרת שוב דיבר אליו הפסל, וביקש ממנו כי ינקה אותו ממישקעי הלכלוך שהצטברו עליו. "אם תעשה זאת", פיתה הפסל את האיש, "תרוויח היום כפליים מיום אתמול". העני, שראה כיצד התקיימה ביום האתמול הבטחת הפסל, מיהר לעשות כדבריו וניקה וצחצח אותו עד שהבהיק.

ביום השלישי ביקש הפסל ארגז מיוחד שישמש לו כבית, ששם יהיה מוצב דרך קבע. שוב הבטיח לו, כי שכרו יהיה רב מאתמול. גם כאן לא יכול היה האיש לסרב להצעת ולבקשת הפסל, ועשה כמבוקשו. ההבטחה לא איחרה מלהתממש, ושוב הרוויח באותו יום סכום נאה של כסף.

ובכל יום ויום היה הפסל מבקש משהו נוסף, והאיש מקיים, וככל שרבו הבקשות והוא ציית וקיימן - גדלה משכורתו ועוניו חלף כלא היה. הדרישות של הפסל ובקשותיו גדלו מיום ליום, וכמו סם, שאליו מתמכרים, לא יכול היה העני לשעבר להיגמל, שכן הכסף הרב שזרם לכיסיו סימא את עיניו ואטם את ליבו. לא ארכו הימים והאיש הקים לפסל בית מיוחד, ובו דוכן מיוחד, ונר תמיד דולק לפני הפסל. וכשם שביתו של הגילול היה נאה ומהודר, כך גם האיש עצמו - מהכספים שהחלו לזרום אליו רכש בית מפואר, גדול ומהודר, שכל רואיו התפעלו ממנו.

למרות העושר לא שכח האיש מניין בא, והירבה בצדקה ובגמילות חסדים, כשהוא זוכר כי בעבר הלא רחוק היה הוא דל ואביון, החי באשפות. אנשי העיר דיברו בהתפעלות על האיש, שעלה מביב השופכין והפך לעשיר גדול, מבלי שידעו מה הסוד הנורא שמסתתר מאחורי העושר הגדול הזה. שכן, את הסוד שמר האיש מכל מישמר, ואף לאישתו לא גילה דבר וחצי דבר. מי שבכל זאת שאל והתעניין קיבל ממנו תשובה כי הכל בחסדי ה' יתברך, ששינה את מזלו ומאשפות ומעפר הרים אותו, האביון והדל. כאות הוקרה אף בנה ישיבה בביתו, בית מושב לתלמידי חכמים, שהתקבצו ולמדו שם, בכל יום עשרה אחרים, שזכו בסיום הלימוד לסעודת מלכים ולמענק כספי הגון.

יום אחד הגיע לעיר הרי"ף, הרב יאשיה פינטו, שיצא לחקור ובירר היכן נמצאת עבודה זרה כדי לבער אותה. בקונסטנטין שמע על הגביר היהודי, שביתו משמש כבית ועד לחכמים ולתלמידים, והוא מרבה בצדקה ובגמילות חסדים. הגיע הרי"ף לשם, ואכן נוכח כי הדברים ששמע אודותיו היו נכונים. בעל הבית קיבל אותו בכבוד גדול ובסבר פנים יפות, הזמינו ללמוד בישיבה עם התלמים האחרים, וגם לסעודה המפוארת בסיומו

המשך בעמוד הבא...

של יום.

הביט הרי"ף בזמן הסעודה בפני האיש, ומשהו הציק לו. "חוכמת אדם תאיר פניו", אך על זה ניכר שהיה עם הארץ גמור ולא בקי במסחר ובעסקים. כיצד תמה הרי"ף, הגיע זה לאן שהגיע? מניין הגדולה והעושר והכבוד? הוא שוחח עם תלמידי החכמים שמסביבו ושאלם לפשר הדבר, ואלה סיפרו לו כי אכן לא תמיד היה כך מצבו של האיש, וכי בעבר היה סוחר גרוטאות ובלואי סחבות. ולפתע, ציינו, התמזל מזלו והתעשר, ואין איש יודע מה הסיבה לכך.

הרי"ף שמע, והדברים רק סיקרנו אותו יותר. הוא הרגיש דחף עז לחקור ולשאול ולרדת לשורש העניין, כדי לפתור את התעלומה.

בתום ברכת המזון קם הרי"ף ויצא לבית אחר, והזמין לשם את מארחו. שם חלק לו תחילה שבחים על מידת הכנסת האורחים היפה ועל שהוא מחזיק תלמידי חכמים. "מה טוב חלקך ומה נעים גורלך ומה יפה ירושתך", אמר לו הרי"ף. "אך שאלה לי אליך, רבי יהודי: כיצד הגיע אליך כל העושר הזה? אמור נא לי את האמת ולא תכחש, כי בכוחי לגלות את הדבר גם אם תנסה להסתיר את האמת ממני".

המשיך הרי"ף ודיבר בתקיפות עם האיש, וזה החל לחשוש ומיד הודה וגילה לו את האמת הנוראה. שמע הרי"ף את הסוד, ואמר למארחו: "האם אתה עדיין אותו יהודי כשהיית קודם העושר, המאמין באמונה שלמה בבורא עולם ובתורתו הקדושה?"

"ודאי וודאי", השיב העשיר. "יהודי אני, בן בנו של יהודי, ומאמין בה' אלוקינו ובתורתו אמונה שלמה. בכל יום אני מתפלל ומייחד "שמע ישראל", ואני אוהב את תלמידי החכמים, מוקירם ומכבדם, ויוכיחו מעשי כי אכן אמת אני דובר".

"ואם יציעו לך עושר כדי שתעבוד עבודה זרה - האם אכן תעבוד עבודה זרה?" - שאל אותו הרי"ף.

"חס וחלילה, ה' ישמור. אם יציעו לי כל כסף וזהב שבעולם לא אעבוד עבודה זרה, להשתחוות לפסל יציר אדם", ענה העשיר.

"אם כך, הראה נא לי את אותה צורה שהביאה לך את העושר הזה", ביקשו הרי"ף. הלכו שניהם אל ביתו המפואר של העשיר, וזה הובילו אל הבית המיוחד שבנה לאותו פסל. שם ראו את הארגז המיוחד שבנה לו, ופתחו אותו. ראה הרי"ף את הפסל, הוציאו מהארגז והשליכו בחבטה ארצה. מייד פקד על בעל הבית להביא לו פטיש כבד, והחל לחבוט ולרסק את הגילול.

משסיים להעביר את הגילול מן הארץ ניפנה אל בעל הבית, ואמר לו. "דע לך, כי כל המצוות הרבות שקיימת מיום שהתעשרת היו בכספי עבודה זרה, שהם אסורים בהנאה. אולם, שוגג היית ולא מזיד, והקב"ה לא יקפח את שכרך על העבר. אבל, אם חפץ אתה שלא לאבד את זכויותיך עליך לאבד ולהשמיד את כל רכושך, שבא אליך מעבודה זרה. ולאחר שתשרוף ותשמיד את כל נכסיך יסייע לך הקב"ה ויחייה אותך בהיתר ולא באיסור, וימציא לך כל מחסורך. שכן, גלוי וידוע לפניו יתברך כי מאהבתו ומיראתו היו כל מעשיך לשם שמיים, ורדפת לקיים את מצוותיו באהבה ובחשק".

שמע זאת העשיר וכולו המום מהגילוי שגילה לו הרי"ף, על התועבה שהביא אל ביתו והעשירה אותו עושר רב, ומייד רץ לקיים את מצוות הרי"ף. ללא כל שהיות שלח אש בנכסיו, ביתו ורכושו ובכל אשר לו. לאחר מכן חזר לעיסוקו הישן בסחר גרוטאות ובלואי סחבות, ושוב הפך לנושא השיחה בקרב יהודי העיר, שראו כיצד לא היסס לרגע ובידיו שלו הביא עליו את עוניו, כדי שלא ייהנה מעבודה זרה, ובלב שלם שם את מבטחו בה'. ומכיוון שזכרו כיצד דאג הוא להם בימי עושרו ועסק בגמילות חסדים ובצדקה, השיבו לו אנשי העיר כגמולו ודאגו לכל מחסורו.

■

חוק וסדר

פינה משפטית מאת עו"ד משה פרידל

בונפרטה ואני

סוף סוף הגיעה הפגרה והמוני עם ישראל יוצאים לנופש.

אלברטו ידידי הקרוב העמים את פקלאותיו והצפין לעבר הגליל המערבי.

שוב נושאים אותי זיכרונותיי אל עבר עכו ובית משפט השלום האינטימי והחמים.

בטרם נכנסתי לתמונה נהג הלקוח להסתבך בצרות כל אימת שזומן לדיון. בשל המרחק הרב מרעננה ובשל מבנה האישיות המורכב בו ניחן, נהג לאחר בקביעות. פעם שעה, פעם חצי שעה, פעם שעתיים, אתם יודעים, איחור אקדמאי מכובד. כשלא התייצב במועד, הוציא נגדו כבוד השופט צווי הבאה.

משהתייצב בסופו של יום באיחור מכובד, נזף בו כבודו אך בלית ברירה ביטל את הצווים.

בסיכומו של דבר, כל העניין לא הותיר אצל כבוד השופט רושם טוב במיוחד, וכידוע "יום נקם ושילם".

הפעם נקבע הדיון ל-12.00 בצהריים.

לאור ההיסטוריה הפרובלמטית של הבחור ומערכת היחסים הטעונה בינו ובין כס המשפט, חששתי כי איחור קל שבקלים יבעיר חבית

חומר נפץ. הרכבת התעכבה בדרך ואך כפסע היה בינינו ובין איחור אקדמאי. ברגע האחרון נתמזל מזלנו, הרכבת צברה תאוצה, דהרה במרץ והגענו בשעה היעודה.

כל עוד נפשנו בנו, נחפזנו בריצה קלה ופנינו בצעד קל ובוטח אל דלת הכניסה לאולם.

מצאנו אותה נעולה.

השופט בהפסקה.

חצי שעה וכבודו חזר.

משבש כבודו החלו להישמע שאריות התיקים שנקבעו ל-8.30. בהמשך הגיעה שעתם היפה של תיקי 11.30.

בסופו של דבר, הגיעה גם שעתנו היפה ובשעה 15.15, בדיוק נמרץ של שעון שוויצרי, הכריז כבודו על התיק שלנו.

הזדקפתי חדור רוח קרב וביקשתי לטעון בלהט בעניין שלשמו הוזמנו.

כבודו הביט בי בעייפות מהולה בלאות, חיווה בידו והבהיר כי עם כל הכבוד מאוחר. השעה אינה יפה לטיעונים ארוכים.

הבהרתי לכבודו שאטען בקצרה.

כבודו הבהיר לי שעם כל הכבוד, השעה אינה יפה גם לטיעונים קצרים.

רמזתי לכבודו שאני ממתין מהצהריים ואם להעמיד דברים על דיוקם, יותר משלוש שעות.

כבודו גילה אמפטיה מסוימת, הודה שיש מעט צדק בדברי אך טען שכבר מאוחר. אתם יודעים איך זה - הזמן רץ כשנהנים. משהצלחתי לשכנע את כבודו בזכותי לטעון בפניו, הזדקפה הקלדנית והודיעה כי בתוך אי אילו רגעים עליה לפרוש לביתה. כבודו היפנה את תשומת ליבי כי עם כל הכבוד, יש לקלדניות חיים פרטיים וכי עם כל הכבוד, לא מעט תיקים, מזדיינים עדיין בסבלנות לתורם להישמע.

הצעתי כי יביאו קלדנית אחרת, כח חדש ורענן.

כבודו שמח למשמע הצעתי המפתה ואף שקל אותה בחיוב.

או אז הזדקפה התובעת והודיעה כי עליה ללכת. לא משהו דרמטי, עניינים שבשגרה. ילדים, גננת... תלאות היומיום. כבודו הציע לי לוותר על זכות הטיעון. משעמדתי על שלי, הציע שאעלה טיעוני על הכתב. טענתי שלא לצורך כך הגעתי עד הלום, יכול הייתי להעלותם על הכתב במשרדי הקט בשרון ואני חפץ בכל תוקף לטעון בלהט בפני כס המשפט. כבודו קיבל את דברי בהבנה והוסיף כי אחרי שאעלה טיעוני על הכתב, יקבע דיון נוסף בעתיד הקרוב, וכך אזכה ליהנות מכל העולמות, גם להעלות טיעוני על הכתב וגם לטעון בלהט בפני כס המשפט. ביני וביניכם, מהי עוד קפיצה קטנה לעכו?

בונפרטה קפץ לשם לכמה רגעים מפריז, מה לי להתלונן על גיחה קצרה ברכבת מרעננה?

> "בטרם נכנסתי לתמונה נהג הלקוח להסתבך בצרות כל אימת שזומן לדיון. בשל המרחק הרב מרעננה ובשל מבנה האישיות המורכב בו ניחן, נהג לאחר בקביעות..."

הכותב הינו בעל משרד עורכי דין ברעננה

שביבים / שאול שיף

כוחה של ברכה

(מתוך שיעורו בישיבת הכותל של הרה"ג אביגדור נבנצל שליט"א):

"...חשבתי, עצה גדולה לאדם. הרי אדם רוצה ברכות. לפעמים גם הולך לרב'ה או לת"ח כדי לבקש ברכה. והנה, אפשר לקבל ברכה מפי הקב"ה בעצמו! כיצד? ראשית כל - כאן בארץ ישראל, שהכהנים נושאים את כפיהם בכל יום, יש לנו עצה פשוטה לקבל ברכה מפי הקב"ה, והיא - לשמוע ברכת כהנים. הרי זו ברכה מפי הקב"ה עצמו! (עי' רש"י במדבר ו, כז) ואולם גם אם אדם זקוק לברכה דווקא בצהרים או בערב, לא בבקר, גם אז יכול לקבל ברכה מפי הקב"ה בעצמו. כיצד? ע"י שיברך יהודי. הקב"ה הרי הבטיח לאברהם: "וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ" (בראשית יב, ג), וא"כ מי שמברך יהודי - הקב"ה מברכו. אם אדם אומר לחברו: "בקר טוב," או "ערב טוב" והוא **באמת** מאחל לו כן - מובטח לו שהקב"ה יברך אותו. כשהוא אומר זאת מן השפה ולחוץ - הקב"ה רב חסד, ואולי גם זה בכלל ההבטחה הנ"ל. אבל כשמאחל כן לחברו בכנות ובכל לבו, אז ודאי שזוכה שהקב"ה יברך אותו. וברכה של הקב"ה הרי אין לה גבול. ברכה שלי אינני יודע כמה היא שווה, אבל ברכה של הקב"ה הרי שווה לאין גבול!

...וא"כ במקום להוציא כסף רב על נסיעה לרב'ה או חכם, יכול אדם בפה להשיג ברכה מפי הקב"ה עצמו ע"י שיאמר לחברו: "תהיה בריא", או: "תחיה עד מאה ועשרים". הכוח שלנו בדיבור פינו הוא א"כ עצום !..."

הרה"ג שמואל טל שליט"א חוזר לישיבה

לאחר גלות שעוד יסופר עליה רבות בבוא הזמן, חוזר השבוע הרה"ג שמואל טל שליט"א לכהן בפועל כראש ישיבת "תורת החיים" שביד בנימין.

הרב שהה מחוץ לישיבה כשנה וארבעה חודשים ועבר עם משפחתו להתגורר בגליל במושב בר יוחאי. הרב הקדיש את כל עתותיו ללימוד תורה ותפילה למען כלל ישראל ונמנע מלקבל קהל או לנהל שיחות, חוץ מאשר עם בני משפחתו.

"מבחן געלע"

הרב מבריסק, רבי יהושע לייב זי"ע, מינה את ר' יעקב ואת בנו ר' אברהם ישראל להקים את השחיטה האשכנזית הירושלמית, שהייתה בימיו בראשית דרכה. השניים אכפו את תקנותיו של הרב מבריסק על קצבים וסוחרים אלימים. עתים עמדו בפני סכנות, מתיגרת ידיהם. אך הם לא ויתרו כמלוא נימה על הסדרים החדשים שהכניס רבי יהושע לייב. מכאן בא כינויו של ר' יעקב: "ר' יענק'ל מנקר". ר' יעקב היה ליטאי מבטן ומלידה, יליד הורודנה, ובפנקס מקבלי החלוקה של כולל הורודנה בירושלים, מהשנים תרס"ה-ס"ז, הוא מופיע כיעקב בן ישראל געלעס. ומי הייתה אותה געלע שאליה התיחס? (האות ס' ביידיש באה לשייך. לאמור: ישראל של געלע).

על פי קונטרס "בית אבא" של העיתונאי החרדי, ר' ישראל גליס, מדובר באשה "תלמידה חכמה", שחיה ברוסיה לפני כמאתיים שנה, אשר "ידעה מסכת בבא קמא עם פירוש רש"י ותוספות - - - בערבי שבתות היתה בוחנת את נכדיה במסכת זו, ומחלקת מגדנות לאלו שהיו ראויים לכך, ונוזפת באלו שלא היו ראויים..."

מצאצאי צאצאיה היה אותו ר' יעקב, שהוא ובנו ר' אברהם ישראל, ביססו את בית המטבחיים האשכנזי. מגעלע לגעלעס ומגעלעס לגלים, גילגולו של שם משפחה.

קוראים לזה דאודורנט

שאלתי את הרה"ג שלמה אבינר שליט"א: היות ואנו נמצאים בעיצומם של ימי הקיץ הלוהטים, ולא מעט אנשים, למרבה הפלא, אינם מודעים לעובדה הפשוטה כי ניתן להשיג בקלות, באין סוף חנויות ממכר, דיאודורנטים נגד ריחות זיעה, ומשום כך מקשים לממש את ההלכה האוסרת להתפלל במחיצתו של ריח רע. אשר על כן השאלה: האם מותר להעיר בעדינות לאדם על הריח הרע הנודף ממנו, או שמא יש כאן הלבנת פנים ועבירות נוספות של בין אדם לחבירו?

תשובה: אכן חמור מאוד הוא שאנשים מסריחים בזיעתם ומציקים לשכניהם, ואסור לאדם להמאיס לחברו. לכן מומלץ להשתמש בדיאודורנט, כולל בתשעה באב, כי אין זה בושם אלא סילוק ריח רע. ופנייה אל מי שמסריח יש לעשות בחוכמה בדרך של האשמת עצמו. כלומר: סליחה, אני רגיש. אני סובל מאוד מריח רע, אולי תעשה עמי חסד קח דיאודורנט. סליחה.

שורש ויסוד ה"קוויטל" שמגישים לצדיקים

מאז ומעולם נהגו ישראל, מתוך אמונת חכמים עמוקה, לשחר את פני גדולי התורה והחסידות ולקבל את ברכתם בכל עת ועל כל דבר כמעט. על-פי חז"ל כוח הברכות נמסר לחכמים, לצדיקים ולכהנים מידי הקב"ה: "אמר הקב"ה, לשעבר הייתי אני צריך לברך את בריותיי, מכאן ואילך יהיו הכהנים וצדיקים מברכין אתכם". (תנחומא ויחי)

וכתב הרשב"א (שו"ת הרשב"א ח"ד סימן ג): "כך היא מידת הקב"ה, שכך חייבה חכמתו, שעל ידי תפילת חסידיו וברכותיהם יתרצה ויתרבה טובו".

וה'חזון איש' כתב: "כל ברכה של גדול הדור עושה רושם למעלה ועושה עת רצון". (חזון איש, אורח חיים, סימן קנ"ו)

כוחו של חכם רב הוא לפעול ישועות למעלה מדרך הטבע ולחולל נסים כשהשעה צריכה לכך, כדברי רב האי גאון: "דע כי דבר זה היה מקובל אצל צדיקים ולא היה אחד מכחיש בו, כי הקב"ה עושה אותות נוראים על ידי הצדיקים, כמו שהוא עושה על ידי הנביאים". (עין יעקב, ב'הכותב', חגיגה פב)

וחידוש גדול מגלה בעל ה'עקידת יצחק' כי: "שינוי הטבע על ידי תפילת הצדיקים הוטבע בכל כוחות הטבע מראשית יצירתם מבוראם, להשתנות כחפץ הצדיקים". כולל שפע וברכה רוחנית וגשמית. דברים כאלו כותב אף הרמב"ן (באגרת הקודש): "דע כי בהיות החסידים מידבקים במחשבתם בעליונים, כל דבר שהיו מחשבים בו ומתכוונים עליו באותה שעה היה מתקיים". (על פי מאמרו של הרב שמואל רוזנברג שליט"א, "המודיע", ה' אדר תשמ"ז).

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

ראש-יהודי - תנועת תשובה ציונית
מחפש תורם/משקיע רציני
לפרוייקט חינוכי חדשני

ראש יהודי
תנועת תשובה ציונית

לפרטים: rosh@rosh-yehudi.co.il ■ לתרומות באתר מאובטח: http://roshy.org/donations.asp

וואו...

"ואהבתם את הגר" (עקב, פרק י', פסוק י"ט)

בתשובתו לר' עובדיה גר צדק כותב הרמב"ם: (וראה רבנו משה בן מימון: אגרותיו ותולדות חייו, אגרת תימן, מהדורת בר-יוסף, עמוד 53) אדם שהניח אביו ואמו ומקום מולדתו ומלכות עמו וידם הנטויה, והבין בעין לבו ובא ונדבק באומה זו, שהיא היום למתעב גוי, עבד מושלים, ויודע והכיר הכל ורדף אחריה, ועבד בדרך הקודש, ונכנס תחת כנפי השכינה ונתאבק בעפר רגלי משה רבינו עליו השלום, רבן של הנביאים, וחפץ במצוותיו, ונשא לבו באור החיים, ולעלות למעלות המלאכים ולהתענג ולשמוח בשמחת הצדיקים, והשליך העולם הזה מלבו ולא פנה אל רהבים ושטי כזב... הוא תלמידו של אברהם אבינו, שהניח אבותיו ומולדתו ונטה אחרי ה'.

ליקט וערך: עו"ד משה פרידל

כל הרוצה לקבל באימייל ולהצטרף
ללימוד משנה והלכה יומית יש לפנות ל:
mhyomit@gmail.com

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין
עיצוב גרפי
טל. 052-7723288
אימייל. gilwein26@012.net.il